Gorleben is out, Lubmin is coming

Nieuwe golf anti-kernenergieprotesten in Duitsland?

Columns - 14 december 2010

‘Gorleben kent iedereen. Andere transporten met kernafval stuitten in het verleden nauwelijks op protest. Lubmin aan de Oostzee zal dat wel eens kunnen veranderen,’ schreef de *taz* een week geleden. En inderdaad: afgelopen zaterdag demonstreerden zo’n 3.000 man in Greifswald vlakbij Lubmin in het uiterste noordoosten van Duitsland. Journaliste Christine Steinhäuser groeide op naast de kerncentrale en volgt de protesten op de voet.

Greifswald in het nieuws! Mijn hart gaat tekeer want dit is mijn ‘Heimat’, de plaats waar ik geboren en getogen ben. Een levendig universiteitsstadje aan de kust van de deelstaat Mecklenburg-Voorpommeren: bakstenen trapgevels op de markt, de cafés vol met studenten, oude zeilboten in de haven. En 15 kilometer verderop Lubmin, de badplaats waar we als kinderen vaak gingen zwemmen. De idylle werd maar door één ding verstoord: in mijn jeugd stond hier de grootste kerncentrale van de DDR. Sinds de stillegging 15 jaar geleden, is er het ‘Zwischenlager Nord’, een tijdelijke opslagplaats voor radioactief afval.

Ook al woon ik al jaren in Nederland, wat er in Greifswald gebeurt, gaat me aan het hart. Dinsdag gaat een transport met nucleair afval in zogenoemde ‘Castor’-vaten vanuit het Zuid-Franse Cadarache op reis door Duitsland naar de voorlopige bestemming in Lubmin. Daar zal het afval de komende 30 jaar worden opgeslagen, terwijl niet duidelijk is wat de risico’s voor de plaatselijke bevolking zijn en waar het afval na deze periode veilig opgeslagen kan worden. Lubmin zou dus zo maar eens eindstation voor nucleair afval uit Duitsland en Europa kunnen worden, vrezen de demonstranten. Ik kan er niet bij zijn, maar zit zaterdag in Amsterdam uren achter de laptop naar Duitse media te kijken.

Afval uit West-Duitsland

“Wij zijn voornamelijk tegen het feit dat nu voor het eerst niet alleen atoomafval van de toenmalige centrales van de DDR naar Lubmin zal worden gebracht, maar ineens ook afval van West-Duitse kerncentrales”, zegt Ulrike Berger van het spontaan opgerichte ‘Anti-Atom-Bündnis Nord-Ost’, de organisatie die de protestacties in Greifswald coördineert. De verwachte vaten komen weliswaar uit Frankrijk, maar het afval stamt oorspronkelijk van het atoomonderzoekscentrum

in Karlsruhe en van het toenmalige atoomschip Otto Hahn en is dus ooit geproduceerd in de oude Bondsrepubliek. “Dat was de afspraak niet”, legt Rosmarie Poldrack in een interview uit. Zij is arts in Greifswald en welbekend in de regio omdat zij zich al kort na de val van de Muur tegen de komst van een nucleaire opslagplaats engageerde. “De bondsregering en de eigenaar van de opslag hebben altijd gezegd dat er geen afval uit West-Duitsland zal komen in Lubmin. En nu gebeurt het toch. Ze zijn gewoon niet te vertrouwen.”

Pikant detail: toen in 1991 over het terrein van de toenmalige kerncentrale werd onderhandeld, was het uitgerekend Angela Merkel, geboren in Mecklenburg-Voorpommeren en toen minister van Milieu in het kabinet-Kohl, die met haar vage oordeel een achterdeurtje openliet. Terwijl de deelstaat Mecklenburg-Voorpommeren de opslag slechts onder bovengenoemde voorwaarde liet bouwen, zei zij toen dat er nog geen bindende afspraken over een langdurige bestemming van het terrein gemaakt konden worden. Twintig jaar later lijkt haar dat goed uit te komen; afgelopen maand besloot haar regering dat Duitse kerncentrales gemiddeld twaalf jaar langer open mogen blijven. Poldrack: “Dat betekent dat in toekomst nog meer radioactief afval in Duitsland geproduceerd zal worden. En niemand weet waar we het moeten laten. De druk op het ‘Zwischenlager Nord’ om ook deze afval op te nemen, zal verder toenemen.”

Bont, blij en vredig protest

Via mijn laptop bekijk ik de optocht van de demonstranten door de binnenstad van Greifswald. ‘Hier straalt de zon, niks anders’ en ‘Geen Castor naar Lubmin’ staat op de spandoeken die boven de groene en rode vlaggen van Bündnis 90/ Die Grünen en Die Linke uitsteken.

Oud en jong trekt voorbij, met mutsen en paraplu's gewapend tegen het miezerige weer. De meesten komen uit de regio, maar er zijn ook activisten uit Gorleben, Hamburg, Rostock en Berlijn met bussen naar Greifswald afgereisd om het protest te steunen. Tussen hen in loopt minister-president Sellering (SPD) van de deelstaat Mecklenburg-Voorpommeren. Het “bonte, blije en vredige protest” dat Ulrike Berger van de ‘Anti-Atom-Bündnis Nord-Ost’ voor ogen had, lijkt uit te komen.

Ik bel mijn vader op. Ook hij heeft de kou en de regen weerstaan om mee te lopen in de demonstratie. “Hoe het was? Voor een plaatsje als Greifswald wel indrukkwekkend, zo’n massa was hier lang niet meer op de been. En alles verliep rustig, gewoon belachelijk hoeveel politie ze naar de stad hadden gehaald.” ‘Alsof wij Oost-Duitse burgers niet weten hoe je zoiets doet, zonder geweld de straat op gaan voor je belangen..’ hoor ik hem denken.

Burgerrechtenbeweging

Het huidige anti-atoomprotest in de regio is immers niet alleen te wijten aan de algemene ‘opbloei van de Duitse anti-atoombeweging’ die de media op dit moment signaleren. Het houdt ook direct verband met de burgerbeweging rond de val van de Muur. Aan de ene kant was de kerncentrale in Lubmin ooit de grootste werkgever in Greifswald en omstreken - de nieuwbouwwijken die in de jaren zeventig en tachtig werden neergezet om de 10.000 werkers en hun families te herbergen, getuigen er vandaag de dag nog van. Aan de andere kant gebruikte het DDR-regime de centrale ook om de lokale bevolking in een soort zwevend onbehagen te houden – in het uiterste noordoosten was je letterlijk afgesneden van West-Duitse zenders en dus van alternatieve informatiebronnen.

Ook al groeide ik in Greifswald op als een gelukkig kind van de kust, ik herinner me de sfeer zo nu en dan als beklemmend. Elk moment kon er immers een ongeluk in de kerncentrale gebeuren en van de talloze sireneomroepen en verzameloefeningen wist je ook nooit precies of het dit keer niet raak was. Enkele gevallen van kanker en leukemie in onze kennissenkring versterkten de geruchten over ongelukken want van de autoriteiten in de DDR was geen informatie te verwachten. Sterker nog, van een grote brand in 1975 in de centrale die op het nippertje geblust kon worden, hoorden wij pas na de Wende via de televisie. Zeker na de catastrofe in Tsjernobyl in 1986 werden de mensen wakker en vormden – voornamelijk onder het dak van de kerk – de eerste oppositiegroepen (‘voor vrede en een beter milieu’). Zij vormden zoals overal in de DDR de kern van de zogenoemde ‘maandagsdemonstraties’ die de val van het regime in de herfst van 1989 inluidden.

Geen toeval dus dat een van de eerste vrije democratische acties in de regio de stillegging van de kerncentrale was: nog in november 1989 werd een van de reactoren door de burgerrechtenbeweging stopgezet; in 1995 volgde het laatste deel van de centrale. In die periode reed mijn vader onze ‘Trabbi’ op ijskoude zaterdagen naar weer ergens een wit besneeuwde Landstrasse waar op dat moment nog personen nodig waren om een ‘menselijke ketting’ tegen de kerncentrale te vormen.

Zwischenlager Nord

Toen het ‘Zwischenlager Nord’ een feit werd, ebden de protesten weg omdat men ervan uitging dat er voornamelijk afval van de ‘eigen’ kerncentrale en van de andere DDR-centrale zou worden bewaard. Het einde van het radioactieve tijdperk in onze kuststreek leek in zicht.

Nu is alles weer open. Het ‘Castor’-transport uit Frankrijk wordt aanstaande

donderdag in Lubmin verwacht. Langs de route zijn er in meer dan 100 plaatsen in Duitsland demonstraties en andere acties aangekondigd. Media en politie verwachten in Greifswald en omstreken ‘alle gangbare vormen van protest’ - zitblokkades, rellen en misschien zelfs gewonden. “Maar het is maar de vraag hoeveel ‘Gorleben’ wij in Lubmin zullen krijgen”, zegt mijn vader aan de telefoon. “Zulke rellen als daar kan zich hier niemand voorstellen. Echt niet.” Ik vraag me af of hij gelijk krijgt. En denk erover om al een week eerder dan de geplande kerstvakantie op de trein richting ‘Heimat’ te stappen.

Christine Steinhäuser is freelance journaliste.

Afb. Protest bij Greifswald: Anti-Atom-Bündnis Nord-Ost

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/2669/gorleben-is-out-lubmin-is-coming